

Sygn. akt I A Ca 471/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Janusz Leszek Dubij
Sędziowie	:	SA Krzysztof Chojnowski (spr.) SA Elżbieta Bieńkowska
Protokolant	:	Iwona Aldona Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 23 października 2013 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **S. G. i P. G.**

przeciwko (...) **Spółce jawnej w B., E. M., K. M. i M. S.**

o zapłatę

na skutek apelacji **pozwanych: (...) Spółki jawnej w B., E. M. i K. M.**

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 3 stycznia 2013 r. sygn. akt I C 711/11

I. **oddala obie apelacje;**

II. **zasądza od pozwanych (...) Spółki jawnej w B., E. M. i K. M. solidarnie na rzecz powodów solidarnie kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.**

UZASADNIENIE

Powodowie S. G. i P. G. wnosili o zasądzenie od pozwanych (...) Spółki jawnej w B., E. M., K. M., M. S. solidarnie kwoty 164.626,80 złotych z ustawowymi odsetkami, tytułem wynagrodzenia za wykonanie instalacji elektrycznej w obiekcie B. Włókniarz w B..

Pozwany (...) Spółka jawna w B. wnosił o oddalenie powództwa podnosząc, że z powodami nie łączyła go umowa o świadczenie usług, a umowa o dzieło. W ocenie pozwanego powodom nie należy się wynagrodzenie w związku z niekompletnością dzieła, niezgodnością z umową, ewentualnie pozwani mogą skutecznie domagać się obniżenia ceny w związku z wadami dzieła, które nie zostały usunięte przez powodów.

Pozwani E. M. i K. M. wnosili o oddalenie powództwa twierdząc, że powodów i pozwaną spółkę łączyła umowa o dzieło. Wskazywali, że powodowie nie wykonali prac zgodnie z projektem wykonawczym, kosztorysami z dnia 19 czerwca, 6 i 13 lipca 2009 roku i kosztorysem powykonawczym z dnia 19 listopada 2009 roku. Podnosili też, że wykonane przez powodów dzieło jest dotknięte szeregiem wad, a powodowie odmówili ich usunięcia i dlatego pozwani domagają się obniżenia ceny za wykonane dzieło.

Wyrokiem z dnia 3 stycznia 2013 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powodów kwotę 54.826,80 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 21 kwietnia 2011 roku do dnia zapłaty (pkt 1), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 2), nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa solidarnie od powodów kwotę 1.366 złotych oraz solidarnie od pozwanych kwotę 683 złote tytułem brakujących wydatków (pkt 3), zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powodów solidarnie kwotę 5.156 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 4).

Sąd Okręgowy ustalił, że powodowie jako wykonawcy i pozwany (...) Spółka jawna w B. jako zamawiający zawarli umowę nr (...) z dnia 24 kwietnia 2009 roku o wykonanie systemu telewizji dozorowej C. na potrzeby obszaru B. Włókniarz w B. oraz umowę nr (...) z dnia 16 lipca 2009 roku o wykonanie instalacji elektrycznej w zakresie linii zasilającej i złącz kablowych, wykonanie instalacji elektrycznej w budynku gospodarczym, w budynku administracyjnym, budynku toalet, wykonanie linii zasilających bramę wjazdową i przepompownię, wykonanie instalacji elektrycznych zasilających ((...) i TL) oraz zewnętrznych pawilonów w części południowej bazaru, oświetlenia ciągów komunikacyjnych na obszarze B. Włókniarz w B.. Według kosztorysów za wykonanie umowy z dnia 24 kwietnia 2009 roku i z dnia 16 lipca 2009 roku powodowie mieli otrzymać wynagrodzenie w kwocie 314.750,39 złotych. Różnica między wynagrodzeniem przewidzianym w umowach, a wynagrodzeniem przewidzianym w kosztorysach powstała na skutek negocjacji między stronami. Nadto część prac ujętych w kosztorysach nie została wykonana i nie została ujęta w umowach. Zgodnie z umowami powodowie mieli otrzymać wynagrodzenie na podstawie faktur przejściowych oraz faktur końcowych. Powodowie wykonali prace objęte umowami z dnia 24 kwietnia 2009 roku i z dnia 16 lipca 2009 roku i wystawili faktury VAT, zaś pozwany (...) Spółka jawna w B. opłacił te faktury. Protokołem z dnia 16 grudnia 2009 roku, podpisanym przez powodów oraz współnika (...) Spółki jawnej w B. M. S. odebrano prace objęte umową z dnia 24 kwietnia 2009 roku wskazując, że zostały one wykonane bezusterkowo, zgodnie z łączącą strony umową. Na skutek nalegań M. S. odbiór prac nastąpił przed zakończeniem wszystkich prac. Powodowie wykonywali bowiem prace dotyczące instalacji elektrycznych oraz montażu systemu telewizji dozorowej C. na obszarze B. Włókniarz w B. od wiosny 2009 roku do wiosny 2010 roku. Powodowie wykonywali na rzecz (...) Spółki jawnej w B. prace nieobjęte zakresem dotychczas podpisanych umów na mocy ustnych porozumień, bowiem współnicy (...) Spółki jawnej w B. notorycznie unikali podpisania z powodami kolejnej umowy dotyczącej wykonania instalacji elektrycznej w części budynku B. Włókniarz w B.. Za wykonanie prac nieobjętych umowami pisemnymi powodowie wystawiali faktury VAT nr (...). Pozwany (...) Spółka jawna w B. jedynie w części opłacił fakturę VAT nr (...). Faktury VAT nr (...) nie zostały opłacone na kwotę 164.628,80 złotych. Pismami z dnia 1 marca 2011 roku powodowie wezwali pozwanych do zapłaty tego zadłużenia, ale powodowie nie uregulowali tej należności.

Sąd I instancji ustalił też, że roboty wykonane przez powodów były obarczone wadami. Zaznaczył, że na wady tych robót wskazali nie tylko zeznający w sprawie świadkowie, ale także opiniujący w sprawie biegli sądowi z zakresu elektryczności i budownictwa. Biegli stwierdzili, że instalacja w dużej mierze została wykonana z dość istotnymi wadami technicznymi realizacyjnymi oraz dokumentacyjnymi, które wymagają naprawy przez uczestników inwestycji. W ocenie biegłych wartość prac wykonanych przez powodów wynosi 115.826,80 złotych, a wobec zapłacenia przez pozwanego (...) Spółkę jawną w B. na rzecz powodów kwoty 61.000 złotych, powodom należy się kwota 54.826,80 złotych.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że biegli szczegółowo ustosunkowali się do wszystkich zarzutów stron. Wskazali, że nie odnosili się do tych części instalacji, w których mogły wystąpić przeróbki. Podkreślili, iż instalacja została wykonana w sposób niechlujny, a dokumentacja powykonawcza nie odpowiada stanowi rzeczywistemu, nie zawiera szeregu niezbędnych elementów. Brak umieszczenia tabliczek znamionowych, brak deklaracji zgodności na dostarczone rozdzielnice świadczy o braku wiedzy na temat dokumentów jakie winien przedstawić producent wraz z dostarczonym

urządzeniem. Powoływanie się na certyfikaty producentów obudów jest nieporozumieniem. Dokumentacja powykonawcza została sporządzona przez powodów dopiero na wniosek biegłych. W przekonaniu biegłych zaproponowane przez nich rozliczenie jest jedyną rozsądną propozycją. Sprawdzenie kosztorysu powykonawczego na tym etapie mija się całkowicie z rzeczywistością. Weryfikacji kosztorysu nie można dokonać z uwagi na brak możliwości sprawdzenia ilości ułożonych kabli i przewodów, dokonanie przeróbek instalacji elektrycznej. Powodowie odpowiadają za wykonane instalacje zgodnie z tzw. sztuką budowlaną i za wbudowane materiały, a wykonanie instalacji w 2009 roku i upływ czasu nie jest argumentem wpływającym na należyłą staranność. Tym bardziej też nie może następować w tak krótkim czasie.

W ocenie Sądu Okręgowego biegli skutecznie odparli też zarzuty do uzupełniającej opinii. Powodowie nie mogą bronić się tym, że to pozwani zdecydowali o niezastosowaniu kabli odpornych na promienie UV, bowiem pozwani zwrócili się o wykonanie instalacji elektrycznej do specjalistycznego zakładu instalacji elektrycznych, a nie do przypadkowego zakładu prowadzącego działalność gospodarczą. Tymczasem doświadczony i z wieloletnią praktyką wykonawca robót elektrycznych winien na wstępie wnieść uwagi na piśmie do przekazanej dokumentacji oraz uściślić zakres prac do realizacji, a przede wszystkim zwrócić uwagę na nieprawidłowy dobór przewodów/kabli. Zdjęcia dołączone do opinii podstawowej jednoznacznie wskazują, że stopień ochrony IP wymagany dla instalacji elektrycznej zewnętrznej nie został zachowany. Nadto o stopniu tym decyduje jej najsłabsze ogniwo, a nie najmocniejsze. Przywołane zdjęcia są potwierdzeniem, że instalacja nie spełniała stopnia ochrony wymaganego dla instalacji wykonanej na zewnątrz budynków. Biegli podkreślili, że w oględzinach uczestniczyli przedstawiciele obu stron, a w trakcie oględzin żadna z nich nie zgłaszała uwag do sposobu przeprowadzenia oględzin, czy ich zakresu. Do przekazania instalacji elektrycznej niezbędna jest dokumentacja projektowa lub powykonawcza z naniesionymi zmianami, co wynika z Prawa budowlanego. Powodowie przyznają, że nie przekazali dokumentacji powykonawczej łącznie z deklaracjami, atestami ani oświadczenia kierownika robót elektrycznych. Zgodnie z przepisami Prawa budowlanego do obowiązków inwestora należy zorganizowanie procesu budowlanego z uwzględnieniem zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, a w szczególności zapewnienie opracowania projektu budowlanego i stosownie do potrzeb innych projektów, objęcie kierownictwa budowy przez kierownika budowy, opracowanie planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, wykonanie i odbiór robót budowlanych, w przypadku uzasadnionych wysokim stopniem skomplikowania robót budowlanych lub warunkami gruntowymi, nadzoru nad wykonaniem robót budowlanych - przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych. Biegły z zakresu elektryczności kategorycznie nie zgodził się z powodami, że zastosowanie kabli nieodpornych na promienie UV nie wpływa na bezpieczeństwo ludzi korzystających z obiektu, izolacja kabli nieodpornych na promienie UV ulega szybszemu zużyciu, a więc instalacja elektryczna wykonana niezgodnie z obowiązującymi przepisami, ulegnie także szybszemu zużyciu. Nadto biegły z zakresu elektryczności nie zgodził się z powodami, że brak zachowania szczelności (stopnia ochrony IP) wynika z wieloletniego użytkowania instalacji elektrycznej.

Sąd I instancji podzielił opinię biegłych sądowych z zakresu elektryczności i budownictwa i uznał ją za kluczowy dowód w sprawie.

W rozważaniach prawnych Sąd Okręgowy wskazał, że łącząca strony umowa nie była umową o świadczenie usług. Zaznaczył, że celem tej umowy było osiągnięcie rezultatu w postaci wykonania instalacji elektrycznej i systemu telewizji dozorowej i dlatego uznał, że strony łączyła umowa o dzieło.

Sąd I instancji zaznaczył, że powodowie wykonali dzieło. O tym, że dzieło zostało skończone świadczy funkcjonowanie B. Włókniarz w B. przez pewien okres. Dzieło zostało jednak wykonane wadliwie i dlatego pozwani na podstawie art. 637 § 2 k.c. mogą domagać się obniżenia ceny za wykonane dzieło.

Sąd Okręgowy podkreślił, że biegli sądowi zwrócili uwagę na szereg zaniedbań w procesie inwestycyjnym występujących zarówno po stronie pozwanych jak i powodów, co przemawiało za obniżeniem wartości wykonanych prac. Z opinii wynikało jednoznacznie, że dokumentacja powykonawcza instalacji elektrycznej nie ma odniesienia do wykonanych prac z uwagi na braki i rozbieżności ze stanem faktycznym. Brak oświadczenia kierownika robót elektrycznych o wykonaniu instalacji elektrycznej zgodnie z projektem. Nadto pozwany miał obowiązek przed

przekazaniem projektu do realizacji zapewnić nadzór osoby posiadającej odpowiednie uprawnienia wynikające z prawa budowlanego. Tymczasem brak dziennika budowy, inspektora nadzoru robót elektrycznych przyczynił się do tego, że wykonawca robót wykonywał prace według własnego uznania. Mimo tego obie strony podpisały bezusterkowy protokół odbioru, a instalacja na dzień dzisiejszy stwarza zagrożenie porażenia prądem. Instalację wykonano przewodami nieodpornymi na promienie UV. Prace elektryczne związane z realizacją ustnej umowy zawartej między stronami zostały wykonane niezgodnie ze sztuką budowlaną. Umieszczone w opinii zdjęcia ze szczegółowym opisem usterek i oceną jakości potwierdzają jednoznacznie złą jakość wykonanej instalacji elektrycznej. Wykonana instalacja ma wady, które obniżają jej wartość. Rozcięte wieszaki przy oprawach mogą być powodem ich spadania. Pleśń w rozdzielnicach powoduje korozję elementów wyposażenia, przez co skraca ich żywotność.

Sąd Okręgowy dzieląc opinię biegłych sądowych z zakresu elektryczności i budownictwa doszedł do przekonania, że kwota 54.826,80 złotych będzie adekwatna do zakresu prac wykonanych przez powodów. Zaniedbania, które wystąpiły po stronie powodów, tak w zakresie dokumentacji dotyczącej inwestycji (której brak, a mimo to instalację podłączono pod napięcie, co zmusiło użytkownika do prowadzenia eksploatacji urządzeń elektrycznych bez dokumentacji), jak i samej realizacji inwestycji spowodowały, że w pozostałym zakresie Sąd I instancji powództwo oddalił. Zdaniem Sądu powoływanie się przez powodów na dokumentację powykonawczą opracowaną dopiero w 2012 roku było nieporozumieniem. Powód powinien przedstawić komplet dokumentów związanych z budową w 2009 roku (projekt, protokoły odbiorcze, schematy rozdzielnic, uzgodnienia z inwestorem, protokoły z pomiarów badań, oświadczenia kierownika robót elektrycznych, deklaracje zgodności, atesty itp.). Dokumentów tych w 2009 roku jednak nie przygotowano.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł zgodnie z zasadą stosunkowego rozdzielenia z art. 100 k.p.c., uwzględniając wygraną powodów w 33%. O kosztach zastępstwa procesowego Sąd ten orzekł także na mocy § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Powyższy wyrok w części, t.j. w punktach 1 i 4 zaskarżyli apelacją pozwani E. M. i K. M. zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez niezastosowanie art. 642 § 1 k.c. a contrario, co skutkowało zasądzeniem od pozwanych kwoty 54.826,80 złotych tytułem wynagrodzenia za częściowe wykonanie zobowiązania, w sytuacji gdy art. 642 § 1 k.c. nakłada obowiązek wypłaty wynagrodzenia w przypadku oddania wykonanego dzieła, co w niniejszej sprawie nie nastąpiło, wobec stwierdzenia faktu niemożności korzystania z instalacji elektrycznej zgodnie z jej przeznaczeniem;

2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, mający wpływ na treść orzeczenia, polegający na niezasadnym przyjęciu, że:

- powodowie wykonali częściowo dzieło, będące przedmiotem umowy łączącej strony i z tego tytułu należy im się wynagrodzenie, które to stanowisko nie daje się uzasadnić w kontekście stwierdzenia przez biegłych w sporządzonej w sprawie opinii okoliczności, że „Instalacja na dzień dzisiejszy stwarza zagrożenie porażenia prądem.” (str. 53 opinii biegłych), powodującą niemożność korzystania przez pozwanych z wykonanego niekompletnie i wadliwie dzieła zgodnie z jego gospodarczym przeznaczeniem, co winno skutkować uznaniem, że nie doszło do wykonania przez powodów umowy nr (...) z dnia 24 kwietnia 2009 roku oraz umowy nr (...) z dnia 16 lipca 2009 roku,

- „kwota 54.826,80 złotych będzie adekwatna do zakresu prac wykonanych przez powodów”(str. 10 uzasadnienia), zwłaszcza w sytuacji poczynionych w sprawie, w oparciu o przedstawioną opinię biegłych z zakresu budownictwa i elektryczności ustaleń, że „Bezspornie, zdaniem Sądu [powodowie] wykonali je wadliwie, co potwierdzili przesłuchani świadkowie i na co wskazywali biegli sądowi w opinii.” (str. 8 uzasadnienia), którą to kwotę, stanowiącą ponad połowę wartości całej umowy, należy uznać za zdecydowanie zawyżoną zwłaszcza z uwagi na brak możliwości korzystania przez pozwanych z niekompletnego dzieła, co powoduje, iż wykonana jego część traci dla inwestora całkowite znaczenie gospodarcze,

3. naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 328 § 2 k.p.c. wobec braku odniesienia się przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku do kryteriów przyjętych za podstawę określenia wysokości kwoty należnej powodowi tytułem wynagrodzenia za częściowe wykonanie dzieła, poprzestając jedynie na lakonicznym stwierdzeniu: „W zakresie finansowym objętym sporem biegły określił, iż wartość wykonanych prac wynosi 115.826,80 złotych, co skutkuje kwotą do opłacenia przez inwestora na sumę 54.826,80 złotych” (str. 5 uzasadnienia);

ponadto:

4. naruszenie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c. i art. 99 k.p.c. poprzez zaniechanie zasądzenia od powodów na rzecz pozwanych zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego, co zgodnie z zasadą stosunkowego rozdzielenia kosztów winno mieć miejsce w sytuacji uwzględnienia powództwa jedynie w zakresie 33% zgłoszonego przez powodów żądania.

Wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, a także zasądzenie od powodów na rzecz pozwanych kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Białymstoku

Powyższy wyrok w części, tj. w punktach 1, 3 i 4 zaskarżył apelacją pozwany bazar (...) Spółka jawna w B. zarzucając:

I. naruszenie prawa procesowego:

1. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez jego wadliwe zastosowanie, polegające na sprzecznym z materiałem dowodowym zgromadzonym w niniejszej sprawie oraz sprzecznym z zasadami logicznego rozumowania i doświadczeniem życiowym przyjęciu, że strona pozwana uznała obowiązek zapłaty kwot dochodzonych przez powodów w niniejszej sprawie:

- mimo, że przedmiot dzieła nie został przez powodów wykonany w całości, a zakres robót został wykonany w sposób (jak to wynika z opinii biegłych w niniejszej sprawie) rażąco wadliwy i sprzeczny z umową, przez co przedmiot dzieła nie nadawał się do używania zgodnie z przeznaczeniem;

- mimo zaniechania dostarczenia pozwanej przez powodów dokumentacji powykonawczej przedmiotu dzieła,

2. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. poprzez ich wadliwe zastosowanie, polegające na pominięciu okoliczności, że z opinii biegłych wynikało, iż przedmiot dzieła, którego oceny dokonywali biegli, zgodnie z ustaleniami biegłych nie nadawał się do użytku i nie powinien zostać podłączony do prądu elektrycznego, a w następstwie zaniechaniu uznania, że rezultat określony umową nie został osiągnięty, a co za tym idzie powodowi nie należy się wynagrodzenie;

3. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. poprzez ich wadliwe zastosowanie, polegające na pominięciu faktu, że z opinii biegłych w niniejszej sprawie wynika, że:

a)

- biegli stanęli kategorycznie na stanowisku, że nie było możliwe (i w następstwie nie zostało dokonane) w niniejszym stanie faktycznym ustalenie zakresu i wartości wykonanych robót oraz ustalenie zakresu i kosztu koniecznych napraw,

- biegli stanęli na stanowisku, że „wysokość wynagrodzenia i uznanie, czy należy się ono wykonawcom pozostawiono do decyzji Sądu” (s. 5 opinii uzupełniającej z dnia 20.07.2012 roku), co wyklucza potraktowanie opinii biegłego jako dowodu mogącego stanowić istotną podstawę uznania, że powodowi należy się od pozwanych kwota 54.826,80 złotych tytułem wynagrodzenia za wykonanie przedmiotu dzieła,

b)

- opinia biegłych została sporządzona jedynie na podstawie oględzin trzech pawilonów i, że z opinii biegłych wynikało, iż dla ustalenia rzeczywistego zakresu wykonanych robót, oraz zakresu koniecznych robót naprawczych niezbędne jest przeprowadzenie szczegółowych, kompleksowych oględzin całego przedmiotu dzieła, które to oględziny nie zostały w niniejszym stanie faktycznym dokonane, a w następstwie wydanie zaskarżonego wyroku,

4. art. 6 k.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na zaniechaniu uznania, że to na powodach spoczywał ciężar dowodu co do zakresu wykonanych robót, ich jakości oraz wartości, a w następstwie zaniechaniu wzięcia pod uwagę okoliczności, że powodowie nie udowodnili zakresu wykonanych przez siebie robót oraz wysokości należnego im wynagrodzenia, co w następstwie prowadziło do wydania zaskarżonego wyroku,

II. naruszenie prawa materialnego:

1. art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane poprzez jego wadliwą wykładnię, polegającą na uznaniu, że pozwana spółka jawna była zobowiązana do ustanowienia inspektora nadzoru inwestorskiego, mimo że przepisy ustawy Prawo budowlane, a w szczególności art. 18 ustawy Prawo budowlane, takiego obowiązku nie przewidują, co prowadziło do bezpodstawnego uznania przez Sąd I instancji, że pozwana ponosi przynajmniej częściową odpowiedzialność za wadliwe wykonanie (a w istocie za niewykonanie) przez powodów ich obowiązków, wynikających z umowy o dzieło, a w następstwie wydanie zaskarżonego wyroku,

2. art. 642 § 1 k.c. w zw. z § 180 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie w zw. z § 4 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 roku w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów poprzez ich wadliwe zastosowanie, polegające na zaniechaniu uznania, że rezultat określony umową nie został osiągnięty, z uwagi na to że przedmiot dzieła nie spełniał obligatoryjnych wymogów przewidzianych przepisami powszechnie obowiązującego prawa, co oznacza, że przedmiot dzieła nie mógł zostać dopuszczony do używania,

3. art. 642 k.c. zw. z art. 627 k.c. poprzez ich niezastosowanie, polegające na uznaniu, że po stronie pozwanych istnieje zobowiązanie w zakresie zapłaty wynagrodzenia w sytuacji, w której do wykonania dzieła - osiągnięcia rezultatu - nie doszło,

4. art. 637 § 1 i § 2 k.c. przez wadliwe (bezpodstawne) zastosowanie tego przepisu w sytuacji, w której po stronie pozwanej nie istnieje zobowiązanie do zapłaty, a więc nie ma podstawy do obniżenia wynagrodzenia.

Domagał się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozstrzygnięcia oraz zasądzenia od powodów solidarnie na rzecz pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacje nie zasługują na uwzględnienie.

Ustalenia Sądu Okręgowego co do zawarcia przez strony umowy, na podstawie której powodowie zobowiązali się wykonać na rzecz pozwanego (...) Spółki jawnej w B. prace objęte wystawionymi przez powodów fakturami VAT nr (...) nie były kwestionowane i dlatego Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne. Sąd I instancji trafnie też przyjął, że umowa ta była umową o dzieło.

Z art. 642 § 1 k.c. wynika, że obowiązkiem przyjmującego zamówienie jest oddanie dzieła, zaś art. 643 k.c. stanowi, że zamawiający ma obowiązek odebrania dzieła, które przyjmujący wykonał zgodnie ze swym zobowiązaniem. Oddanie dzieła nie jest jednoznaczne z jego odebraniem przez zamawiającego. Oddanie dzieła może nastąpić również poprzez czynności faktyczne. Oddanie dzieła, jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 października 2010 roku (IV CSK 173/10, LEX nr 707913), następuje także wówczas - jeżeli z umowy inaczej nie wynika - gdy przyjmujący zamówienie stawia dzieło do dyspozycji zamawiającego i zamawiający może je odebrać, choć tego nie czyni. Do oddania dzieła może dojść poprzez dokonanie czynności, która w ocenie przyjmującego zamówienie świadczy o wykonaniu dzieła, np. poprzez wystawienie faktury VAT. Odbiór dzieła może nastąpić poprzez sporządzenie protokołu. O odbiorze dzieła

mogą jednak świadczyć także czynności faktyczne, np. dysponowanie dziełem, zlecenie dokonania poprawek dzieła przez inny podmiot, zapłata części wynagrodzenia.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy trzeba wskazać, że powodowie wystawili faktury VAT nr (...), które zostały podpisane także przez współnika pozwanego (...) Spółki jawnej w B. M. S.. Z kolei pozwany (...) Spółka jawna w B. dysponował robotami objętymi fakturami VAT nr (...) i opłacił w części, tj. w kwocie 61.000 złotych fakturę VAT nr (...). Co więcej, w dniu 16 grudnia 2009 roku współnik pozwanego (...) Spółki jawnej w B. M. S. podpisał protokół odbioru robót. Protokołem tym odebrano wszystkie prace wykonane przez powodów na obszarze B. Włókniarz w B., w tym prace objęte fakturami VAT nr (...), a nie - jak ustalił Sąd I instancji – tylko prace objęte umową stron z dnia 24 kwietnia 2009 roku. W protokole tym nie wskazano, że dotyczy on jedynie robót objętych umową z dnia 24 kwietnia 2009 roku.

W świetle tych okoliczności należy uznać, że pozwany (...) Spółka jawna w B. odebrał roboty objęte fakturami VAT nr (...), które to faktury opiewały na łączną kwotę 225.626,80 złotych.

Jeżeli zamawiający odbiera dzieło pomimo istnienia wady, to jest zobowiązany do zapłaty wynagrodzenia, co jednak nie pozbawia go możliwości wykazywania, że doszło do nienależytego wykonania umowy, w związku z czym obowiązek ten wyraża się kwotą niższą, a nawet w ogóle nie istnieje (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2012 roku, II CSK 21/12, LEX nr 1222148). Skoro pozwany (...) Spółka jawna w B. odebrał roboty objęte fakturami VAT nr (...), a jednocześnie brak jest dowodów, że wskutek nienależytego wykonania umowy przez powodów w ogóle nie istnieje obowiązek zapłaty wynagrodzenia na rzecz powodów, to roszczenie powodów o zapłatę wynagrodzenia za wykonanie instalacji elektrycznej co do zasady jest usprawiedliwione.

W orzecznictwie prezentowany jest także pogląd, że oddanie dzieła nie powoduje wymagalności wynagrodzenia, jeżeli dzieło ma wady istotne, tj. czyniące je niezdatnym do zwykłego użytku lub sprzeciwiające się wyraźnie umowie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1998 roku, I CKN 520/97, OSNC 1998/10/167; z dnia 18 stycznia 2012 roku, II CSK 213/11, LEX nr 1133803). Ciężar dowodu, że dzieło ma wady czyniące je niezdatnym do zwykłego użytku lub sprzeciwiające się wyraźnie umowie, stosownie do art. 6 k.c., spoczywa na zamawiającym.

Roszczenie powodów o zapłatę wynagrodzenia za wykonanie instalacji elektrycznej co do zasady zasługiwało na uwzględnienie także przy przyjęciu stanowiska, że istotne wady dzieła wyłączają wymagalność wynagrodzenia, bowiem zebrany w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, że wykonane przez nich prace objęte fakturami VAT nr (...) są obciążone wadami istotnymi.

Za tym, że wad prac objętych fakturami VAT nr (...) nie sposób uznać za czyniące je niezdatnymi do zwykłego użytku lub sprzeciwiające się wyraźnie umowie przemawia fakt, że w dniu 16 grudnia 2009 roku powód P. G. i współnik pozwanego (...) Spółki jawnej w B. M. S. podpisali protokół odbioru robót, w którym wskazali, że roboty zostały wykonane bezusterkowo, zgodnie z łączącą strony umową. Protokołem tym, jak wskazano powyżej, odebrano wszystkie prace wykonane przez powodów na obszarze B. Włókniarz w B., w tym prace objęte fakturami VAT nr (...).

Kolejnym argumentem przeciwko uznaniu, że prace objęte fakturami VAT nr (...) nie były obciążone wadami czyniącymi je niezdatnymi do zwykłego użytku lub sprzeciwiającymi się wyraźnie umowie jest fakt działania instalacji elektrycznej przez około dwa lata.

Także sporządzona na potrzeby niniejszego postępowania opinia biegłych sądowych z zakresu elektryczności i budownictwa nie daje podstaw do uznania, że wady prac objętych fakturami VAT nr (...) były tego rodzaju, że czyniły je niezdatnymi do zwykłego użytku lub sprzeciwiały się wyraźnie umowie. Biegli stwierdzili, że powodowie wykonali instalację elektryczną niezgodnie ze sztuką budowlaną, a dokumentacja powykonawcza (schematy) nie odpowiada stanowi rzeczywistości i że instalacja stwarza zagrożenie porażenia prądem. Biegli jednak, wbrew stanowisku skarżących, nie uznali, że instalacja elektryczna nie nadaje się do użytku i nie powinna zostać podłączona pod napięcie, wskazując jedynie, że winno to być poprzedzone usunięciem opisanych wadliwości.

W tym miejscu należy wskazać, że decyzją z dnia 18 czerwca 2010 roku Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w B. wydał pozwolenie na użytkowanie zespołu (...) handlowych (...) w B., wskazując, że w dniu 14 czerwca 2010 roku przeprowadzono kontrolę i stwierdzono, że pawilony handlowe nadają się do użytkowania (k. 520).

W świetle tej decyzji za nieskuteczny trzeba uznać zarzut naruszenia art. 642 § 1 k.c. w zw. z § 180 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie w zw. z § 4 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 roku w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów. Zarzut, że wykonana przez powodów instalacja elektryczna nie odpowiada wymaganiom przewidzianym w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie i rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 roku w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów i dlatego nie powinna zostać oddana do użytkowania winien zostać podniesiony w postępowaniu administracyjnym dotyczącym wydania pozwolenia na użytkowanie zespołu (...) handlowych (...) w B.. Decyzja Powiatowego Inspektora nadzoru Budowlanego w B. z dnia 18 czerwca 2010 roku jest prawomocna i jest wiążąca w niniejszym postępowaniu. Zasada związania sądów powszechnych skutkami prawnymi orzeczeń organów administracyjnych ma swe źródło w prawnym rozgraniczeniu drogi sądowej od drogi administracyjnej i znajduje odzwierciedlenie w art. 2 § 3 k.p.c., art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. oraz 16 k.p.a. i 97 § 1 pkt 4 k.p.a., art. 10 i art. 7 Konstytucji. Wprawdzie zasada ta doznaje ograniczenia w myśl koncepcji tzw. bezwzględnej nieważności decyzji administracyjnej, zgodnie z którą decyzja administracyjna, dotknięta wadami godzącymi w jej istotę, nie może wywoływać skutków prawnych, ale nie można uznać, że decyzja Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w B. z dnia 18 czerwca 2010 roku dotknięta jest wadami godzącymi w jej istotę. Do wad godzących w istotę decyzji administracyjnej należy bowiem zaliczyć brak organu powołanego do orzekania w określonej materii względnie wydanie decyzji przez organ oczywiście niewłaściwy, wydanie decyzji bez jakiegokolwiek podstawy w obowiązującym prawie materialnym, czy bez zachowania jakiegokolwiek procedury (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2007 roku, III CZP 46/07, OSNC 2008/3/30 oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego przytoczone w jej uzasadnieniu).

Niezależnie od tego trzeba jeszcze raz podkreślić, że w sprawie nie ma dowodów, które wskazywałyby, że wykonana przez powodów instalacja elektryczna nie nadaje się do użytku lub sprzeciwia się wyraźnie umowie. Pozwani, na których spoczywał ciężar dowodu, że wykonane przez powodów dzieło nie nadaje się do użytku lub sprzeciwia się umowie, nie zaoferowali żadnego dowodu, który by to potwierdził.

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego, a w szczególności opinii biegłych sądowych z zakresu elektryczności i budownictwa, nie budzi wątpliwości, że powodowie wykonali instalację elektryczną na obszarze B. Włókniarz w B. z wadami technicznymi, realizacyjnymi oraz dokumentacyjnymi. Wady te nie były jednak na tyle znaczące, by można uznać je za istotne, tj. świadczące o nie osiągnięciu rezultatu umowy. Bezsprzecznie bowiem wady instalacji są usuwalne, co wprost wynika z opinii, a odbiór dzieła (bezusterkowy), wydanie (obejmującej także prace elektryczne) decyzji o pozwoleniu na użytkowanie oraz kilkuletnie faktyczne działanie instalacji potwierdza, że co do zasady rezultat umowy został osiągnięty, acz dzieło nie było pozbawione szeregu wad. Ich istnienie uzasadniało obniżenie należnego powodom wynagrodzenia, stosownie do art. 637 § 2 k.c.

Biegli sądowi z zakresu elektryczności i budownictwa uznali, że za prace objęte fakturami nr (...) powodowie mogą skutecznie domagać się jedynie 50% kwoty, na jaką opiewały te faktury, a w konsekwencji za prace objęte fakturami nr (...) powodom należy się wynagrodzenie w kwocie 115.826,80 złotych, które należy pomniejszyć o wypłaconą powodom przez pozwanego (...) Spółkę jawną w B. kwotę 61.000 złotych. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji trafnie podzielił tę opinię w tym zakresie.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że przychylił się do opinii biegłych sądowych z zakresu elektryczności i budownictwa co do wysokości należnego powodom wynagrodzenia za prace objęte fakturami nr (...) i dlatego zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powodów kwotę 54.826,80 złotych. Nie sposób zatem zgodzić się ze skarżącymi, że Sąd I instancji

nie wskazał kryteriów, na jakich opierał się obniżając należne powodom wynagrodzenie i dlatego naruszył art. 328 § 2 k.p.c.

Odnosząc się do samej opinii trzeba podkreślić, że opinia ta nie została sporządzona na podstawie oględzin zaledwie trzech pawilonów, jak podnosili skarżący. Biegli dokonali oględzin wszystkich prac wykonanych przez powodów, a jedynie w kilku lokalach dokonali szczegółowych pomiarów instalacji, uznając, że są one reprezentatywne dla jakości wykonania instalacji we wszystkich lokalach. Stan techniczny instalacji elektrycznej we wszystkich miejscach jest bowiem podobny do tych miejsc, w których dokonano pomiarów.

Opiniujący w sprawie biegli stwierdzili, że wartość prac według stanu na dzień dzisiejszy jest trudna do wyceny bez wykonania kosztorysu szczegółowego, tym bardziej, że część prac była zanikowa. Sprawdzeniu wyceny nie sprzyja też dokonanie przeróbek instalacji elektrycznej przez użytkownika. Podkreślić jednak trzeba, że zamawiający dokonał odbioru dzieła, a osoba upoważniona do reprezentowania Spółki podpisała i odebrała faktury nr (...), potwierdzając w ten sposób wysokość wynagrodzenia należnego wykonawcy za całość robót objętych sporem. Do ustalenia pozostała zatem kwestia zakresu obniżenia powyższego wynagrodzenia. Biegli wskazali, że zaproponowane przez nich rozliczenie jest jedyną rozsądną propozycją, a stanowisko to w ocenie Sądu Apelacyjnego jest przekonujące. Zaproponowane przez biegłych rozliczenie finansowe sprowadza się do obniżenia wynagrodzenia o 50% za prace objęte fakturami nr (...), tj. za wykonanie kwestionowanej instalacji (faktura nr (...) dotyczy montażu podliczników w pawilonach). Zdanie Sądu Apelacyjnego taki zakres obniżenia wynagrodzenia uwzględnia wszystkie wymienione w opinii wady techniczne, realizacyjne oraz dokumentacyjne wykonanych przez powodów prac.

Biegli wskazali też, że pozwany (...) Spółka jawna w B. „zaoszczędził” na inspektorze nadzoru, ale braku inspektora nadzoru budowanego nie uznali za czynnik wpływający na wysokość należnego powodom wynagrodzenia. Tym samym Sąd Okręgowy nie uznał, że brak inspektora nadzoru budowlanego miał wpływ na wysokość należnego powodom wynagrodzenia, skoro wynagrodzenie to ustalił w oparciu o opinię biegłych sądowych z zakresu elektryczności i budownictwa. Z tej przyczyny zarzut naruszenia art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane nie mógł wywrzeć zamierzonego przez skarżących skutku.

Pozwani podnosząc, że powodom nie należy się wynagrodzenie w kwocie 54.826,80 złotych w ogóle, bądź że zakres obniżenia wynagrodzenia winien być większy, winni byli to wykazać. Obowiązani byli zatem wskazać dowody konieczne do stwierdzenia tego faktu, bowiem w przeprowadzonej w sprawie opinii biegłych takie żądanie nie znajduje uzasadnienia. Tymczasem pozwani nie przedstawili żadnego dowodu potwierdzającego, że powodom nie należy się wynagrodzenie we wskazanej kwocie. Strona, która nie przytoczyła wystarczających dowodów na poparcie swoich twierdzeń ponosi ryzyko niekorzystnego dla siebie rozstrzygnięcia.

W konsekwencji musiały upaść podniesione przez skarżących zarzuty skierowane przeciwko podstawie faktycznej rozstrzygnięcia, w tym zarzuty naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c., a także zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj. art. 642 § 1 k.c., art. 627 k.c. i art. 637 § 1 i 2 k.p.c.

Jednocześnie Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do zmiany rozstrzygnięcia Sądu I instancji w przedmiocie kosztów procesu. Rozstrzygnięcie to uwzględnia bowiem koszty poniesione przez obie strony i wygraną powódki w 33%.

Dlatego na podstawie art. 385 k.p.c. oddalono obie apelacje.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono mając na uwadze wynik tego postępowania oraz treść art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. i art. 109 k.p.c. Pozwani (...) Spółka jawna w B., E. M. i K. M. w całości przegrali sprawę w postępowaniu odwoławczym i dlatego zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 98 § 1 k.p.c. powinni solidarnie zwrócić powodom solidarnie poniesione przez nich koszty postępowania odwoławczego, na które składa się wynagrodzenie pełnomocnika, określone zgodnie ze stawkami z § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności

radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 roku, poz. 490).